

Tuinieren in de geest van Thijsse, *Thijsse's Hof*

HENK WIJKHUISEN

"Je moet hier proberen zo weinig mogelijk te doen. Een heempark in de binnenduintrand is moeilijk, want je zit hier met een afnemende dynamiek. Het was bos en het is bos. Je kunt hier nu eenmaal niet alle invloeden bekijken en milieus realiseren". Hier klinkt een realistisch geluid, dat niet is ingegeven door desillusie, maar door Groningse nuchterheid en vakmanschap. Hier spreekt de hovenier van Thijsse's Hof, Harry Schokkenbroek.

Met zijn ervaring in de heemtuin in Muntendam kon hij zeven jaar geleden terecht in Thijsse's Hof. Hij ziet zijn baan nog altijd als de hoofdprijs in de loterij. Een wandeling door de hof met Harry de hovenier maakt duidelijk dat je in Thijsse's Hof vooral een tuinman bent die patronen in stand moet houden. Het populaire credo van procesbeheer, laat de natuur vooral haar gang gaan, zou voor de twee hectare Thijsse's Hof snel eindigen in binnenduintrand.

De oudste heemtuin

Op 26 september 1925 werd in het Bloemendaalse Bos Thijsse's Hof geopend. In deze duintuin van 2 ha wilde dr. Jac. P. Thijsse iedereen de gelegenheid geven om kennis te maken met de planten en dieren van de duinstreek.

We zijn nu 73 jaar verder en Thijsse's Hof blijkt nog niets van haar oude doelstelling verloren te hebben. Nog altijd kuieren scholieren door de hof. Alleen zijn de leermiddelen wat moderner en heeft de knickerbocker plaats gemaakt voor de spijkerbroek. Ook de begroeiing is hoger en dichter geworden.

De instandhouding van de duinroosjeshelling in Thijsse's Hof kost veel moeite (foto: Edwin Hüge).

Aan de rand van het pad dat langs de vijver loopt, waakt Thijsse in brons roerloos over zijn schepping. Een duintuin die tot stand kwam naar een ontwerp van de legendarische tuinarchitect Leonard A. Springer. De jonge tuinarchitect Cees Sipkes mocht het plan van Springer uitvoeren en daarmee was Thijsse's "instructief plantsoen" geboren. Diverse duinmilieus zijn er terug te vinden, waarin de struwelen en bossen van de binnenduinzoom overheersen. Maar ook een duinroosjeshelling, een duinheide, een heuvel met naaldbomen en een vochtige duinvallei worden soms met moeite in stand gehouden.

Tuinieren op 2 hectare

Duinstruwelen hebben het moeilijk en daarom heeft men in de winter van 1997/1998 een begin gemaakt met de omvorming van twee stukken hakhout tot struweel. Hier zijn een aantal struiken aangeplant die weinig in de Hof voorkomen, zoals duindoorn, kruipwilg en wilde liguster. Deze soorten zijn betrokken uit de aangrenzende Kennemerduinen, waar deze struwelen zeer algemeen zijn. In zo'n klein park is kaalkap een relatief grote ingreep, dus reageerden bezoekers negatief. Harry: "We zijn in de aard conservatief. De mensen willen niet veranderen. Om wat te bereiken moet je de mensen erbij betrekken en vooral blijven uitleggen waarom je het doet. Hoewel we dus meer duinstruweel willen en ook de duinvallei in stand willen houden, Thijsse's Hof is vooral een natuurtuin. Als je een wildeplantentuin wilt zien met zoveel mogelijk soorten, dan moet je bijvoorbeeld naar het Thijsse Park in Amstelveen."

Bij de vochtige duinvallei en de duinroosjeshelling blijkt wederom dat het behoud van deze milieus veel ingrijpen vergt. Harry: "De duinvallei is erg intensief. Je zou eigenlijk regelmatig moeten plaggen, maar dan blijf je aan de gang. Hetzelfde geldt voor de duinroosjeshelling. Deze biotoop is al lang antiek. Ik moet met een grasschaartje om de duinroosjes heen knippen om de biotoop te redden van het dichtgroeien".

De duinroosjeshelling

De geschiedenis van deze zuidhelling in Thijsse's Hof geeft goed weer wat een moeite het soms kost om een specifiek duinmilieu in stand te houden. Vermoedelijk omdat Thijsse erg verknocht was aan deze helling is in de loop der jaren veel aan dit plekje gesleuteld. Thijsse had al het probleem dat heermoes en schapenzuring de duinroosjes trachtten te verdringen. Het probleem was dat er geen konijnen waren om de helling te begrazen. In een natuurlijke situatie doen de konijnen zich juist te goed aan kruiden en grassen en laten de duinroosjes ongemoeid. Die kunnen daardoor goed tot ontwikkeling komen. Omdat de duinroosjeshelling vergraste en de duinroosjes nauwelijks aansloegen, heeft men in 1958

Hovenier Harry Schokkenbroek passeert een groep kinderen met hun juf bij de demonstratiestreek in Thijsses Hof (foto: Henk Wijkhuizen).

maar de hele helling omgespit. Men wist echter toen nog niet dat deze maatregel de slechtst denkbare ingreep was. Het resultaat was teleurstellend en keer op keer werd ingegrepen en de duinroosjes opnieuw geplant. Dankzij de steeds grotere kennis van natuurlijke processen in de vegetatie weten we nu dat je zo weinig mogelijk moet doen. De enige zorg is dat de kruiden en grassen "begrast" moeten worden. Dan krijgt het duinroosje weer lucht. En dan zijn we weer terug bij Harry de Hovenier, die de functie van duinkonijn vervult met zijn schaartje.

De vijver en de duinvallei

Ook de vijver en de vochtige delen kennen een lange geschiedenis van "struggle for life". Diverse malen viel de vijver droog of moest weer worden uitgebaggerd, omdat hij te voedselrijk werd en dicht dreigde te groeien. Ook werd een pomp geïnstalleerd, om droogvallen te voorkomen. Maar het water dat uit diepe lagen werd opgepompt was te voedselrijk, waardoor de orchideeën verdwenen. De droogte eind jaren zestig en zeventig deed de orchideeën verdwijnen uit de vochtige delen. De oorzaak was niet alleen natuurlijk van aard. Hoewel droge perioden van invloed waren, is het toch vooral de grondwaterwinning geweest in het naburige Duin en Daal, waardoor keer op keer de waterhuishouding van de

In de vijver van Thijsses Hof valt van alles te beleven (foto: Henk Wijkhuizen).

Hof werd verstoord. Omdat er inmiddels geen grondwaterwinning meer in Bloemendaal plaatsvindt, mogen we verwachten dat de komende jaren de grondwaterstand stabiel zal blijven en wellicht nog iets zal stijgen.

Ook voor beestjes

Thijsses benadrukte reeds dat het primair om een plantentuin ging die daarnaast ook voor vogels van belang was. Wie thans een bezoek brengt in het voorjaar, zal niet meer de nachtegaal horen die Thijsses nog beschreef in zijn boekje "Een jaar in Thijsses Hof" uit 1940. Kennelijk staan er teveel hoge bomen en daar houdt de nachtegaal niet van. De populatie (broed)vogels is typerend voor een binnenduinbos en is voor de vogelliefhebber niet spectaculair.

De leukste beestjes zijn te zien in de bijenkast, die elk jaar door een imker wordt geplaatst. Het is altijd weer een sport om de gemerkte koningin te vinden in de kast, die aan twee zijden geopend kan worden om te aanschouwen. En hoewel je het niet zou verwachten, worden de bijen bijgevoerd, omdat er onvoldoende voedsel in de omtrek te vinden is.

Hovenier Harry Schokkenbroek ruimt een door de iepen-spintkever aangetaste iep op in de Hof (foto: Henk Wijkhuizen).

Een instructietuin

Het doel van de tuin is van meet af aan door Thijsses verwoord: "Om nu gelegenheid te geven tot kennisgeving met de levende planten en dieren van de duinstreek is Thijsses Hof gesticht voor iedereen". En ook 73 jaar later wordt er in de geest van Thijsses verder gewerkt. De

toegang is gratis en iedereen is welkom. Er komen per jaar zo'n 25 scholen uit de omgeving, die vier keer per jaar in elk seizoen in de Hof kennismaken met de natuur. Ongeveer twintig vrijwilligers begeleiden de scholen, die enthousiast in groepjes door de Hof tal van opdrachten vervullen.

Het is echter jammer dat de oudste en beroemdste heemtuin van ons land slechts 2000 donateurs telt. Het postgironummer is in 73 jaar onveranderd gebleven (100735) en bovendien is een gift aftrekbaar van de belasting.